2026

Завдання І етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА
8 клас

1. Напишіть есе на тему «Незламність – це не відсутність страху, а перемога над ним».
12 балів

ІІ. Літературний бліц.

1. Художній твір – це… це твір мистецтва (передусім літератури чи кіно), який має естетичну, навчальну або виховну цінність.
2. Усний народний епос – це… це рід фольклорних творів, які в розповідній формі відображають життєвий досвід, історичну пам'ять, боротьбу за свободу та моральні ідеали народу.
3. Жанри народного епосу. Міфічні легенди, казки, билини (старини), думи, історичні пісні та балади.
4. Як називається прихований, глибинний зміст твору чи образу, який потребує розкодування та інтерпретації? Підтекст.

4 бали

ІІІ. Літературні паралелі. Заповніть таблицю, подаючи порівняльну характеристику героїв (1 завдання на вибір).

1. Образи Марусі Богуславки (з однойменної думи) та Богдана Хмельницького (з історичної пісні «Чи не той то хміль…»).

Характеристика	**Маруся Богуславка («Маруся Богуславка»)**	**Богдан Хмельницький («Чи не той то хміль…»)**
Соціальний статус		
Вчинок (сюжет)		
Трагізм образу		
Значення для народу		

Характеристика	**Маруся Богуславка («Маруся Богуславка»)**	**Богдан Хмельницький («Чи не той то хміль…»)**
Соціальний статус	Українська дівчина-бранка, що стала дружиною турецького паші.	Гетьман, військовий полководець та лідер національно-визвольного руху.
Вчинок (сюжет)	Викрадає ключі у паші та звільняє 700 козаків-невільників на Великдень.	Очолює козацьке військо та вщент розбиває польську армію біля Жовтих Вод.
Трагізм образу	Особиста трагедія: вона рятує земляків, але сама залишається в неволі, бо вже «потурчилась».	Образ позбавлений особистого трагізму; це тріумфальний герой, народний кумир.
Значення для народу	Символ душевної чистоти, пам'яті про коріння та незламності духу в полоні.	Символ військової міці, національної гідності, мудрості та неминучої відплати ворогам.

2. Образи Володимира Мономаха (автора твору «Повчання дітям») та Анни, доньки Ярослава Мудрого (за твором Раїси Іванченко «Ярославни»).

Характеристика	**Володимир Мономах («Повчання дітям»)**	**Анна Ярославна (Р. Іванченко, «Ярославни»)**
Головна роль		
Основні риси характеру		

Патріотизм	
Погляд на працю та обов'язок	

Характеристика	**Володимир Мономах («Повчання дітям»)**	**Анна Ярославна (Р. Іванченко, «Ярославни»)**
Головна роль	**Мудрий правитель**, воїн, батько та наставник для наступних поколінь.	**Дипломатка**, королева-чужинка, яка тужить за батьківщиною, але виконує свій обов'язок.
Основні риси характеру	Мужність, працьовитість, справедливість, суворість до себе, релігійність.	Витонченість, стійкість, гордість, дипломатичний хист, глибока емоційність.
Патріотизм	Проявляється в **активній розбудові Русі**, закликах припинити міжусобиці та захищати рідну землю від половців.	Проявляється в **ностальгії за Києвом** та прагненні піднети культуру Франції до рівня Русі.
Погляд на працю та обов'язок	Закликає дітей не лінуватися, особисто контролювати господарство та військо, не покладатися на тіунів.	Демонструє внутрішню силу, беручи на себе управління державою (регентство) після смерті чоловіка, короля Генріха I.

4 бали

УКРАЇНСЬКА МОВА

І. Редагування (лексичні норми). Запишіть речення, виправляючи лексичні помилки.
1. Протягом усього навчального року у восьмому класі діє виставка-продаж учнівських малюнків.
2. Голова журі оголосив слідуючі результати олімпіади з мови.
3. Ми прийняли участь у змаганнях і зайняли перше місце завдяки вірним рішенням капітана.
4. Надішліть, будь ласка, свою автобіографію за два тижні до початку конкурсу.

1. Упродовж усього навчального року у восьмому класі працює (або триває, відкрита) виставка-продаж учнівських малюнків.
Пояснення: Слово «протягом» вживати можна (якщо мова йде про час), але частіше стилістично радять «упродовж» чи «впродовж». Головна помилка — «діє виставка». Виставка може *працювати*, *тривати* або бути *відкритою*.
2. Голова журі оголосив такі результати олімпіади з мови.
3 Ми взяли участь у змаганнях і посіли (або вибороли) перше місце завдяки правильним рішенням капітана.
4. Надішліть, будь ласка, автобіографію за два тижні до початку конкурсу.

4 бали

ІІ. Поясніть значення поданих фразеологізмів та доберіть до кожного з них антонім (теж фразеологізм):
Співати дифірамби — ... (антонім: ...)
Хоч голки збирай — ... (антонім: ...)
Як кішка з собакою — ... (антонім: ...)
1. Співати дифірамби
Значення: надмірно хвалити, прославляти кого-небудь, захоплюватися кимось.
Антонім: обливати брудом / судити на чому світ стоїть / брати на кпини.
2. Хоч голки збирай
Значення: дуже видно, ясно, чудово освітлено (найчастіше вночі при повному місяці).

Антонім: хоч око виколи / темно, як у танку (позначає суцільну темряву).
3. Як кішка з собакою (жити)
Значення: постійно ворогувати, сваритися, не ладнати між собою.
Антонім: водою не розлити / душа в душу / жити як голуб'ята (жити дуже дружно).

6 балів

ІІІ. Синтаксис та пунктуація. Перепишіть речення, розставте пропущені розділові знаки, підкресліть головні та другорядні члени. Охарактеризуйте речення за його ознаками.

Зачарований красою осіннього лісу хлопець зупинився посеред галявини вдихаючи на повні груди вологе повітря.

Зачарований красою осіннього лісу, хлопець зупинився посеред галявини, вдихаючи на повні груди вологе повітря.

Речення розповідне, неокличне, просте, двоскладне, поширене, повне, ускладнене дієприкметниковим та дієприслівниковим зворотами (відокремленим означенням та відокремленою обставиною).

8 балів

Усього: 38 балів

2026

Завдання І етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА
9 клас

1. Напишіть есе на тему «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову» (Ліна Костенко).

12 балів

ІІ. Літературний бліц.

1. Назвіть основні художні напрями. Бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм, модернізм, постмодернізм.
2.Назвіть роди української літератури. Епос, лірика, драма.
3. Композиція художнього твору – це… побудова твору, взаємозв'язок і доцільне розташування всіх його компонентів (частин, епізодів, образів, сюжетних і позасюжетних елементів) у єдину художню цілісність згідно з авторським задумом.
4. Які знаєте тематичні різновиди лірики? Пейзажна, філософська, інтимна, громадянська.

4 бали

ІІІ. Літературні паралелі. Заповніть таблицю, подаючи порівняльну характеристику героїв (1 завдання на вибір).

1. Оксани та Степана (Леся Українка. «Бояриня»).

Характеристика	Оксана	Степан
Рідне середовище		
Головна цінність		
Ставлення до неволі		
Фінал трагедії		

Характеристика	Оксана	Степан
Рідне середовище	Вільна Україна, козацькі традиції	Україна, що тяжіє до компромісів / Московщина
Головна цінність	Свобода, духовна незалежність, батьківщина	Безпека, кар'єра, пристосування до умов царя
Ставлення до неволі	Бунт, страждання, неможливість прийняти рабство	Покірність обставинам, страх перед владою
Фінал трагедії	Духовна незламність і фізична смерть	Моральна поразка та життя в чужому світі

2. Наталки та Петра (І. Котляревський. «Наталка Полтавка»).

Характеристика	Наталка Полтавка	Петро
Сила характеру		
Ставлення до перешкод		
Соціальна роль		
Готовність до самопожертви		

Характеристика	Наталка Полтавка	Петро

Сила характеру	Рішуча, вольова, активна, здатна наполягти на своєму та відстоювати власну гідність.	М'який, покірний долі, нерішучий, схильний до смирення і всепрощення.
Ставлення до перешкод	Активно бореться за своє кохання, відмовляє багатшим женихам.	Переживає горе мовчки, мандрує на заробітки, покладається на волю долі.
Соціальна роль	Центральний активний образ, ідеал української дівчини-патріотки.	Сирота-заробітчанин, образ страждальця та вірного трудівника.
Готовність до самопожертви	Кожен із них ладен пожертвувати власним життям заради щастя одне одного.	

3. Князя Ігоря та Ярославни

Характеристика	**Князь Ігор**	**Ярославна (Єфросинія)**
Соціальний статус і роль		
Головні риси характеру		
Місце в сюжеті		
Символічне значення		

Характеристика	**Князь Ігор**	**Ярославна (Єфросинія)**
Соціальний статус і роль	Новгород-сіверський князь, військовий керівник, головний учасник подій.	Княгиня, дружина Ігоря, уособлення вірної руської жінки та берегині.
Головні риси характеру	Хоробрість, мужність, але водночас гордість, необачність, гарячкуватість і прагнення власної слави.	Вірність, самовідданість, щира любов, глибокий ліризм і душевна витривалість.
Місце в сюжеті	Головний образ. Зазнає поразки, потрапляє в полон, а згодом тікає з нього додому.	Психологічна кульмінація: її плач-заклинання на стінах Путивля ніби відкриває шлях до порятунку князя.
Символічне значення	Символ феодального індивідуалізму та необхідності об'єднання руських земель (уроки Святославового «золотого слова»).	Символ усій Руській землі, материнського й жіночого болю, незламної надії та вірності.

4 бали

УКРАЇНСЬКА МОВА

І. Редагування (синтаксичні та лексичні норми). Запишіть речення, виправляючи помилки *(зверніть увагу на складні синтаксичні конструкції та дієприслівникові звороти).*

1. Читаючи поему «Енеїда», перед нашими очима постає яскравий побут українського козацтва.
2. Самий кращий твір Григорія Сковороди присвячений темі щастя і праці за покликанням.
3. Екзаменаційна комісія прийшла до висновку, що більшість дев'ятикласників зацікавлені вивченням стародавньої літератури.
4. Нам прийшлося відмінити засідання мовного гуртка із-за хвороби вчителя.

1. Коли ми читаємо поему «Енеїда», перед нами постає яскравий побут українського козацтва. Читаючи поему «Енеїда», ми бачимо яскравий побут українського козацтва.
2. Найкращий твір Григорія Сковороди присвячений темі щастя та праці за покликанням.

3. Екзаменаційна комісія дійшла висновку/зробила висновок, що більшість дев'ятикласників зацікавлені у вивченні/ зацікавилися вивченням стародавньої літератури.
4. Нам довелося скасувати засідання мовного гуртка через хворобу вчителя.

4 бали

II. Лексикологія та фразеологія. Поясніть походження та значення фразеологізмів (біблеїзмів та міфологізмів), які часто трапляються в класичній літературі, та доберіть до них сучасні відповідники-синоніми (одним словом чи виразом).
Світильник тіла — ... (Значення: ...)
Сіль землі — ... (Значення: ...)
Каїнова печать — ... (Значення: ...)

1. Світильник тіла
Вислів походить із Нагірної проповіді Ісуса Христа («Світильник для тіла є око...»). Означає око, але у філософському переносному значенні — це символ духовного зору, чистого сумління, совісті та щирості людини.
Сучасний відповідник/синонім: Око, совість, духовна чистота.
2. Сіль землі
Значення: Біблійний вираз, що позначає найцінніших, найвидатніших, найкращих представників певного суспільства, народу чи епохи, які своєю діяльністю рухають людство вперед.
Сучасний відповідник/синонім: Еліта, цвіт нації, найкращі представники.
3. Каїнова печать
Значення: Означає тавро злочинця, клеймо зради та підступності. Походить від імені біблійного Каїна, який убив свого брата Авеля, після чого Бог зазначив його особливим знаком.
Сучасний відповідник/синонім: Тавро, клеймо ганьби, знак зрадника.

6 балів

III. Синтаксис та пунктуація. Перепишіть речення, розставте пропущені розділові знаки, підкресліть головні та другорядні члени. Охарактеризуйте речення за його ознаками. Побудуйте графічну схему конструкції.

Попрощавшись із літом журавлі вже злетіли в небо і осінній вечір оповитий туманом тихо спустився на зажурену землю.

Попрощавшись із літом, журавлі вже злетіли в небо, і осінній вечір, оповитий туманом, тихо спустився на зажурену землю.

Речення розповідне, неокличне, складне, сполучникове, складносурядне (складається з двох частин, з'єднаних єднальним сполучником *і*).
Схема: [ ], і [ ].
Заувага: у цьому складносурядному реченні між його частинами можна ставити крапку з комою, оскільки його частини ускладнені (мають свої розділові знаки).

8 балів
Усього: 38 балів

2026

Завдання І етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА
10 клас

1. Напишіть есе на тему «Вчинки людини – це її вибір, а не її обставини» (у контексті психологічної драми героїв роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» чи повісті «Кайдашева сім'я»).

12 балів

ІІ. Літературний бліц.

1. Сам автор зазначив, що в цьому творі художньо відтворено «темні плями народного життя». Назвіть автора і твір. І. Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я»
2. Хто з письменників виявив потужний талант реаліста, майстра психологічного аналізу, тонко простежив умови й чинники формування людини як особистості? Панас Мирний
3. Про кого з героїв сказано: «Був чоловік, як і всі люде; тепер же десь тебе вкусила шляхетська муха»? Мартина Борулю
4. Який твір через сумнозвісний Емський указ 1876 р. зміг надрукувати М. Драгоманов тільки за кордоном – у Женеві в 1880 р. на кошти українських громад? «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»
5. Назвіть жанри драматичних творів. Комедія, трагедія, власне драма, трагікомедія.

5 балів

ІІІ. Літературні паралелі. Заповніть таблицю, подаючи порівняльну характеристику трагедії Чіпки Варениченка («Хіба ревуть воли...») та родини Кайдашів («Кайдашева сім'я»).

Критерій порівняння	**Чіпка Варениченко («Хіба ревуть воли...»)**	**Родина Кайдашів («Кайдашева сім'я»)**
Головний конфлікт		
Причини катастрофи		
Еволюція героїв		
Роль оточення		
Фінал твору		

Критерій порівняння	**Чіпка Варениченко («Хіба ревуть воли...»)**	**Родина Кайдашів («Кайдашева сім'я»)**
Головний конфлікт	Соціально-психологічний. Конфлікт особистості з несправедливим суспільним устроєм.	Побутово-психологічний. Конфлікт усередині однієї родини, замкнений у межах одного двору.
Причини катастрофи	Зовнішні та внутрішні: несправедливість влади (відібрана земля), соціальне гноблення, клеймо «байстрюка» та власна жага помсти.	Егоїзм, дрібновласництво та брак духовності: жадібність, заздрість, нездатність ділити майно (мотовило, кабан, груша).
Еволюція героїв	Від правдошукача до злочинця. Чіпка починає з прагнення справедливості, але ламається і стає «пропащою силою».	Поступове знеособлення та деградація. Колись нормальні люди через щоденні чвари перетворюються на жорстоких і смішних егоїстів.
Роль оточення	Суспільство і «друзі»-розбишаки (Лушня, Матня, Пацюк) штовхають Чіпку на хибний шлях криміналу.	Взаємне самознищення. Кайдаші нищать одне одного самі, без зовнішнього ворога.

Фінал твору	Кривава драма. Чіпка вирізає невинну родину Хоменків, і сама віддає його в руки правосуддя. Його відправляють на каторгу. Трагікомічний абсурд. Омелько помирає мати через алкоголізм, Марусі викололи око, а запеклі вороги заспокоюються лише тоді, коли всохла спірна груша.

5 балів

УКРАЇНСЬКА МОВА

І. Редагування (морфологічні та лексичні норми). Запишіть словосполучення та речення, виправляючи лексичні помилки.

1. Два видатних професора, самий досвідчений лікар, завідуючий кафедри.
2. Повернувшись додому пізно ввечері, хлопцеві не спалося через перевтому.
3. Ювілейні заходи по відзначенню пам'яті поета відбудуться в травні місяці.
4. На наступній неділі ми підготуємо звітний доклад про творчість Лесі Українки.

1. Два видатні професори, найдосвідченіший лікар, завідувач кафедри.
2. Повернувшись додому пізно ввечері, хлопець не міг заснути через перевтому. *(або)* Коли хлопець повернувся додому пізно ввечері, йому не спалося через перевтому.
3. Ювілейні заходи з відзначення (щодо відзначення) пам'яті поета відбудуться в травні.
4. Наступного тижня ми підготуємо звітну доповідь про творчість Лесі Українки.

4 бали

ІІ. Орфографічний практикум. Утворіть від поданих іменників прикметники і запишіть їх. Поясніть орфограму в утворених словах.

Бахмач, Калуш, Омельник, Волноваха, Запоріжжя, Клуж, Овруч, Камчатка, Сиваш, Чукотка, Збараж, Прага.

Бахмацький, калуський, омельницький, волноваський, запорізький, клузький, овруцький, камчатський, сиваський, чукотський, збаразький, празький.

Орфограма -зміни приголосних при словотворенні: г, ж, з + -ськ- = -зьк-; к, ч, ц + -ськ- = -цьк-; х, ш, с + -ськ- = -ськ-.

7 балів

ІІІ. Синтаксис та пунктуація. Перепишіть речення, розставте пропущені розділові знаки, підкресліть головні та другорядні члени. Охарактеризуйте речення за його ознаками. Побудуйте графічну схему конструкції.

Стомлений тривалою блуканиною між високих хлібів ліричний герой новели приліг під старою яблунею і заплющивши очі слухав як безмежний степ дихає літньою прохолодою настояною на пахощах чебрецю.

Стомлений тривалою блуканиною між високих хлібів, ліричний герой новели приліг під старою яблунею і, заплющивши очі, слухав, як безмежний степ дихає літньою прохолодою, настояною на пахощах чебрецю.

Речення розповідне, неокличне, складне, складнопідрядне речення з підрядним з'ясувальним. Головна частина ускладнена відокремленим означенням (на початку) та відокремленою обставиною (всередині). Підрядна частина ускладнена відокремленим означенням (дієприкметниковим зворотом наприкінці).

7 балів

Усього: 40 балів

Схема речення: [ ], (як …).

2026

Завдання І етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА
11 клас

І. Напишіть есе на тему «У чому полягає справжня внутрішня свобода людини за умов зовнішніх обмежень?»

12 балів

ІІ. Літературний бліц.

1. Назвіть дві протилежні сили, які змагаються в душі головного героя новели М. Хвильового «Я (Романтика)». Чекіст і людина.

2. Яка наймудріша пора у вірші «Вчись у природи творчого спокою…»? Осінь.

3. Назвіть естетичну концепцію неокласиків, сформульовану М. Рильським. «Любов до слова, до строгої форми, до великої спадщини світової літератури».

4. Із життям якого письменника пов'язані такі асоціації: Романівка, родина Лисенка, Лук'янівська тюрма? М.Рильського.

5. Для ліричного героя М. Рильського солодкий світ з однойменної поезії – це… гармонія, яка панує в природі, краса барв, свіжості, людських відчуттів від її споглядання.

5 балів

ІІІ. Літературні паралелі. Заповніть таблицю, подаючи порівняльну характеристику Я і доктора Тагабата (М. Хвильовий. «Я (Романтика»).

Критерій порівняння	**Головний герой – Я**	**Доктор Тагабат**
Головна ознака душевного стану		
Внутрішній світ		
Символічне значення		.
Ставлення до Матері		
Фінал розвитку		

5 балів

Критерій порівняння	**Головний герой («Я»)**	**Доктор Тагабат**
Головна ознака душевного стану	Роздвоєна особистість, що вагається між синівським обов'язком (гуманізмом) та революційним фанатизмом.	Абсолютне, усвідомлене зло. Символ жорстокості революції, утілення садизму та цинізму.
Внутрішній світ	Переживає глибоку душевну драму («я чекіст, але і людина»), страждає через необхідність убивати.	Не має жодних сумнівів чи докорів сумління; отримує садистське задоволення від катувань та влади.
Символічне значення	Уособлює трагедію революційного романтика, який заплутався у своїх ідеалах.	Символізує «залізну волю» чеки та бездушну машину терору, що знищує все людське.
Ставлення до Матері	Обожнює її, вона для нього — втілення святості, любові, гуманізму та Марії (Богородиці).	Бачить у матері лише класового ворога, інструмент для остаточного зламу психіки «Я».
Фінал розвитку	Убиває матір, остаточно нищачи в собі людину, і перетворюється на бездушний гвинтик системи.	Досягає своєї мети — повністю підкорює волю «Я» та перетворює його на безжального ката.

УКРАЇНСЬКА МОВА

1. Лексико-стилістичне редагування та культура мовлення. Знайдіть, виправте та класифікуйте помилки в реченнях (обґрунтуйте свої виправлення).

1. Згідно наказу директора школи, одинадцятикласники звільнені від підсумкових заліків по сімейним обставинам.

Згідно з наказом директора школи (**згідно з** — прийменник *згідно* в українській мові обов'язково вимагає після себе прийменника *з* та орудного відмінка (*згідно з наказом*, а не *згідно наказу*).

Одинадцятикласники звільнені від підсумкових заліків через сімейні обставини (або за сімейними обставинами (**через сімейні обставини / за сімейними обставинами** — конструкція *«по сімейним обставинам»* є типовим русизмом. В українській мові причину або підставу передають за допомогою прийменників *через* або *за)*.

2. Воєнний квиток видається під розписку особисто в руки, причому цей документ являється дійсним протягом п'яти років.

Військовий квиток видається під розписку особисто (або в руки), причому цей документ є дійсним протягом п'яти років («воєнний» походить від слова *війна*, а «військовий» — від слова *військо* (армія); це класичні пароніми). *Являється - є.*

4 бали

І. Орфографічний практикум. Запишіть слова відповідно до чинного правопису, розкриваючи дужки.

Пів(аркуша), (тьмяно)жовтий, Свят(вечір), (віце)адмірал, (прем'єр)міністр, (контр)атака, (пан)американський, (суспільно)необхідний, (жовто)гарячий, (військово)морський, (кисло)молочний, (кримсько)татарський.

Пів аркуша, тьмяно-жовтий, Святвечір, віцеадмірал, прем'єр-міністр, контратака, панамериканський, суспільно необхідний, жовтогарячий, військово-морський, кисломолочний, кримськотатарський.

6 балів

ІІІ. Синтаксис та пунктуація. Перепишіть речення, розставте пропущені розділові знаки, підкресліть головні та другорядні члени. Охарактеризуйте речення за його ознаками. Побудуйте графічну схему конструкції.

Коли потяг нарешті рушив і за вікном попливли сірі привокзальні будівлі Григорій відчув як залізна завіса минулого починає падати хоча десь глибоко в душі ще ятрився невимовний біль від пережитої втрати.

Коли потяг нарешті рушив і за вікном попливли сірі привокзальні будівлі, Григорій відчув, як залізна завіса минулого починає падати, хоча десь глибоко в душі ще ятрився невимовний біль від пережитої втрати.

Речення розповідне, неокличне, складне, сполучникове, складнопідрядне з кількома підрядними (однорідна та послідовна підрядність), складається з 5 частин. Частини 1 і 2 є однорідними підрядними часу, між ними перед *і* кому не ставимо, бо вони мають спільний сполучник *коли*; 3 частина – головна; 4 частина – підрядне з'ясувальне; 5 частина – підрядне обставинне допусту.

(Коли...) і (...), [ ], (як...), (хоча...).

8 балів

Усього: 40 балів